



De Hondsrug  
UNESCO Global Geopark

*Van alle tijden...*

# JAARVERSLAG/2017



Het geologische en historische belang van het Hondsrug-gebied is door UNESCO erkend en benoemd als geopark.

De Hondsrug UNESCO Global Geopark maakt onderdeel uit van 120 vergelijkbare geoparken, verspreid over de hele wereld.



## ***JAARVERSLAG 2017***

### ***De Hondsrug UNESCO Global Geopark***



Stichting **De Hondsrug UNESCO Global Geopark**  
Hunebedstraat 4 a  
9531 JV Borger  
[www.dehondsrug.nl](http://www.dehondsrug.nl)

## **Inhoudsopgave**

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| 1. Voorwoord                               | 3  |
| 2. Organisatie                             | 4  |
| 3. Masterplan                              | 6  |
| 4. Projecten in uitvoering                 | 7  |
| 5. Educatie                                | 14 |
| 6. Activiteiten 2017                       | 16 |
| 7. Gebiedsmarketing en communicatie        | 21 |
| 8. Het Global en European Geoparks Network | 26 |
| 9. Resultaten                              | 28 |
| 10. Conclusie                              | 29 |

## 1. Voorwoord

Voor u ligt het verslag over de periode 1 januari 2017 tot en met 31 december 2017. Het was wederom een jaar met vele activiteiten. Voor mij was het proces van de vierjaarlijkse evaluatie door het UNESCO Global Geopark Networks erg inspirerend. Van 26 tot 29 juni hebben wij de evaluatie commissie mogen ontvangen. Richard Watson en Nire Kagaja hadden deze opdracht van het UNESCO secretariaat gekregen. Ik denk te kunnen zeggen dat ze onder de indruk waren van wat ze allemaal gezien hebben. Het programma klonk als een klok. Vanaf de ontvangst door gedeputeerde Cees Bijl, het gesprek met de leden van het bestuur, de geweldige ervaring bij De Homanshof en in het Kniphorstbosch. Ze waren niet weg te slaan uit het Hunebedcentrum en werden zeer gastvrij ontvangen in de diverse poorten zoals De Bloemert en het Veenpark. De presentatie van professor Theo Spek bij Museumboerderij De Nabershof over de bijzondere waarden van De Hondsrug maakte ons trots. De off the road tocht met de elektrische wagens van EKO Tours, was een echte safari, waar het Hondsruggebied heel mooi tot z'n recht kwam. Maar ook de pannenkoeken en de entourage in Oude-Aalden sloegen aan. Het bezoek aan het Van Gogh huis raakte een gevoelige snaar. De evaluatoren waren diep onder de indruk. Dat kon alleen maar omdat alle partijen in het gebied vol enthousiasme aan het bezoek hebben meegewerkt!



De Hondsrug  
UNESCO  
Global Geopark



*Het kerkje van Zweeloo*

Kortom, we hebben ons goed laten zien en wachten nu met vertrouwen op de uitslag.

In dit jaarverslag treft u een uitgebreid overzicht aan van de inzet en resultaten van onze stichting. De rapportage is opgebouwd uit vijf onderdelen: de organisatie, het Masterplan, de projecten, de activiteiten en de gebiedsmarketing.



Jacob Brintjes,  
Voorzitter

## 2. De organisatie

*Het bestuur* heeft in januari, mei, juli en oktober vergaderd. De belangrijkste onderwerpen waren dit jaar: Het programma van het bezoek van de evaluatie commissie, De voortgang van de uitvoering van het Masterplan 2017-2027, de samenwerkingsovereenkomst met het Nationaal Park Drentsche Aa en de subsidieaanvraag en begroting 2018. Andere belangrijke punten waren de ontwikkelingen in het Landelijk forum rond nieuwe Geopark initiatieven en de ontwikkeling van een nieuwe website. Het is een tegenvaller gebleken dat de provincie Groningen slechts de helft van het beoogde bedrag beschikbaar heeft gesteld voor de periode 2017-2018. Deze beslissing zal consequenties hebben voor het uitvoeren van projecten en activiteiten in de gemeenten Groningen en Haren.

Natuurlijk kwamen ook de voortgang van de deelprojecten en de stand van zaken van de financiën elk kwartaal aan de orde.

*De agendacommissie* is het adviesorgaan voor het stichtingsbestuur. In de agendacommissie zitten vertegenwoordigers van de gemeenten, provincies, terreinbeherende organisaties, poorten, het Nationaal Park Drentsche Aa en Marketing Drenthe. De agendacommissie heeft in 2017 ook vier keer vergaderd. Belangrijkste onderwerpen waren de voortgang van het Masterplan en de deelprojecten, de nieuwe website en de ontwikkeling van een monitoringssysteem voor de hotspots. Ook de ontwikkelingen rond het evaluatietraject zijn nauwlettend gevolgd.

*Het wetenschappelijk comité* van De Hondsrug UNESCO Global Geopark, onder leiding van prof. dr. ir. Theo Spek, hoogleraar landschapsgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen, stimuleert verantwoord onderzoek in het gebied en ziet toe op de wetenschappelijke invulling van het Geopark. Het comité heeft meegedacht over het Masterplan, de verhaallijn Boeren en zet zich in om studenten onderzoek te laten verrichten naar de prehistorische en middeleeuwse routes in het Geoparkgebied.

### *Partners van het Geopark*



Inmiddels zijn er meer dan 210 bedrijven en organisaties aangesloten bij De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Samen met Hondsrug Drenthe en Bestemming Borger-Odoorn is in februari 2017 de jaarlijkse ondernemersbeurs georganiseerd in het Atlas theater in Emmen. Het thema was 'Rollingstones', ruim 125 ondernemers waren aanwezig.

### *Het Geoparkbureau*

Veel energie is gestoken in de vierjaarlijkse evaluatie van de UNESCO Geopark status. De evaluatie stukken zijn voorbereid. Het masterplan en de film over het Masterplan zijn vertaald in

het Engels. Voor het bezoek van de UNESCO GGN-evaluatiecommissie – wat heeft plaatsgevonden van 26 tot en met 29 juni – is een inspirerend programma opgesteld. Het Bureau is de spin in het web van de netwerkorganisatie van De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Een kleine organisatie met veel partners om zich heen. Het Bureau bestaat uit een klein team van een manager (0,9 fte), een medewerker communicatie (1 fte), een project-medewerker (0,66 fte), een ICT-medewerker (Werkervaringsplek), een secretariael-medewerker (0,3fte) en



De hoofdtaken van het bureau zijn: coördinatie, afstemming, marketing en communicatie, educatie en het initiëren van nieuwe activiteiten die De Hondsrug UNESCO Global Geopark versterken.

*Het Geoparkbureau is gevestigd aan de Hunebedstraat 4a in Borger*

#### *Samenwerking De Hondsrug UNESCO Global Geopark en Nationaal Park Drentsche Aa*

Begin 2017 tekenden Hendrik Oosterveld, voorzitter van het Overlegorgaan Drentsche Aa, ( links op de foto), en Jacob Bruintjes, voorzitter van het bestuur van stichting De Hondsrug UNESCO



Global Geopark, een samenwerkingsovereenkomst tussen beide organisaties. Samenwerking is van belang omdat er zowel geografisch als inhoudelijk veel overlap is. De overeenkomst maakt het dat beide organisaties elkaar kunnen aanvullen, naar elkaar kunnen verwijzen en elkaar kunnen versterken op een positieve en coöperatieve wijze.

#### *Bezoekende groepen.*

Ook dit jaar hebben diverse groepen het Hondsrug UNESCO Global Geopark bezocht. Genoemd kunnen worden het initiatief voor een Geopark Schelde Delta, de groep Holland Delta en de Peelrand, collega's uit Geopark Terra Vita en Odsherred (Denemarken) en studenten Landschapsgeschiedenis van de RUG .



*Aspiring Geopark De Peelrand bracht op 12 april 2017 een bezoek aan De Hondsrug*

### 3. Masterplan



Ons Masterplan, wat eind 2016 is vastgesteld, is onderdeel geweest van het evaluatietraject. De film **THE NEXT LEVEL**, waarin het Masterplan in beeld is gepresenteerd, is vertaald in het Engels en vertoond aan de evaluatie commissie. Het opstellen van het Masterplan is een traject waarbij alle partners in meer of mindere mate een rol hebben gehad

In het plan wordt richting gegeven aan de ontwikkeling van De Hondsrug UNESCO Global Geopark.

Zo wordt In het Masterplan aangegeven dat de stichting de identiteit van het Hondsruggebied wil versterken en benutten voor verdere ontwikkeling. Het behoud van de status van UNESCO Global Geopark is daarvoor een essentieel middel. Om dit doel te bereiken zijn vier programmalijnen gedefinieerd:

1. De kracht van het Hondsruggebied beleven.
2. Mensen bewust maken van de kracht van het Hondsruggebied.
3. De kracht van het gebied benutten via gebiedsmarketing.
4. De kernwaarden van het Hondsruggebied beschermen.

In Hoofstuk vier staat omschreven hoe er invulling wordt gegeven aan de programmalijnen uit het Masterplan.

#### 4. Projecten in uitvoering

De Geopark organisatie is constant bezig met de doorontwikkeling van haar concept. De producten moeten voortdurend aan de eisen van de tijd worden aangepast en verbeterd. Meer bedrijven moeten bij de uitwerking van het concept worden betrokken en zowel bezoekers als bewoners moeten zich geïnspireerd voelen door dit unieke gebied. De inzet is dat De Hondsrug UNESCO Global Geopark zal uitgroeien tot het geïntegreerde netwerk waarin het openbaar bestuur, bedrijfsleven, musea, natuur- en landschapsorganisaties en overige partners actief samenwerken aan de versterking van de kwaliteiten van het gebied en de benutting en vermarkting ervan. Door het uitvoeren van deelprojecten wordt hier in samenwerking met diverse partijen in het gehele gebied invulling aan gegeven.

##### Gastvrijheid en Streekeigen ondernemen

Op 1 april 2016 is het project Gastvrijheid en Streekeigen ondernemen van start gegaan. Streekeigen ondernemen is een aanpak waarbij bestaande en nieuwe ondernemers gestimuleerd worden om de identiteit van het gebied als economische factor mee te nemen in hun producten. Ingezet wordt op verhoging van kennis, innovatiekracht, kwaliteit en uitstraling van de bedrijven.

Sinds mei 2016 kunnen recreatie- en horecabedrijven in Zuidoost-Drenthe een beroep doen op streekconsulent Paul Wijers. Deze consulent helpt ondernemers in te spelen en voorbereid te zijn op verschillende ontwikkelingen. Het aanbod is breed te noemen; van bijvoorbeeld advies over marketing en financiering van uitbreidingsplannen tot advies over gastvrijheid en streekeigen ondernemen.

De streekconsulent is aangesteld door stichting De Hondsrug UNESCO Global Geopark vanuit een samenwerkingsverband tussen de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden en Hoogeveen, stichting De Hondsrug UNESCO Global Geopark, de provincie Drenthe en het Recreatieschap Drenthe.

In principe betreft het een driejarig project met een tussentijds ingelast evaluatiemoment na een jaar. Deze evaluatie heeft rond 1 april 2017 plaatsgevonden en kent een positieve uitslag, waardoor het project voortgang vindt. In de komende twee jaar zal het accent iets verlegd worden van individuele trajecten naar samenwerking.

In februari en november 2017 zijn ambassadeurscursussen georganiseerd in Zuidoost-Drenthe. Inmiddels zijn er 85 ambassadeurs in Zuidoost Drenthe gecertificeerd. De betrokken ondernemers hebben aan gegeven dat zij zich graag zich verder willen ontwikkelen in een vervolgtraject. Zij zullen binnenkort starten met bijeenkomsten over gebiedsmarketing en productontwikkeling.



*Cathrien Posthumus, manager  
De Hondsrug UNESCO Global Geopark  
reikt de certificaten uit aan de nieuwe  
ambassadeurs*

Door het volgen van de cursus kunnen de ondernemers hun gasten meer vertellen over het Hondsruggebied. Daarnaast zijn ook de onderwerpen gastvrijheid, trends, streekproducten aan de orde gekomen. De gast die naar het Hondsruggebied komt wordt beter van informatie voorzien en nog gastvrijer ontvangen. Met als gevolg dat de bezoeker met een enthousiast verhaal naar huis gaat, anderen uit de omgeving daar enthousiasmeert en zelf ook eerder een herhaal bezoek aan het Hondsruggebied zal brengen.

In 2018 zullen opnieuw Ambassadeurscursussen in het Hondsruggebied worden georganiseerd, zoals is aangegeven in het projectplan. De ambassadeurs, aangevuld met ondernemers die in aanraking zijn gekomen met het project, bieden een goed platform om een verdiepingsslag te maken in de vorm van de themabijeenkomsten.

#### Inhaalslag kop van de Hondsrug

Sinds september 2015 zijn de gemeenten Haren en Groningen en de provincie Groningen aangesloten bij De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Extra inspanning om het Geopark concept in dit nieuwe gebied uit te rollen en de samenwerking tussen de noordelijke Hondsrug partners te versterken was zeer gewenst.

Op 25 april 2016 is er daarom een verzoek ingediend bij de provincie Groningen voor een bijdrage uit het programma Duurzaam Door. De aanvraag is getoetst aan de criteria van dit programma. Op 8 juni 2016 heeft De Hondsrug UNESCO Global Geopark een beschikking ontvangen met daarin een eenmalige subsidietoekenning van €49.240,-. Het project liep van mei 2016 tot mei 2017, waarin gewerkt is aan 5 projecten. Deze zullen in de onderstaande alinea's worden uitgelicht.

#### *Esdorp Noordlaren*

In het Geopark wordt gewerkt aan de realisatie van een negende verhaallijn, 'Boeren op de Hondsrug'. In het Gorecht (gemeenten Haren en Groningen) is deze nu uitgewerkt door realisatie van de hotspot 'Noordlaren'.



*Aan het werk op de es van Noordlaren*

Deze hotspot licht de landbouwgeschiedenis van dit karakteristieke esdorp uit, zoals dat al meer dan twaalf eeuwen is gelegen op de oostflank van de Hondsrug. De geschiedenis van de eerste landbouwers met hun trechterbekercultuur, het ontstaan en functioneren van de boermarke, de ruilverkavelingen en de hedendaagse agrarische structuur. Door middel van een wandelroute in en door de omgeving van het dorp, welke zowel in de app als op de website is geplaatst kan men kennis maken met dit verhaal. Langs de route worden 14 punten bezocht, die het verhaal over de geschiedenis van het landbouwersdorp vertellen. Tussen september 2016 en juni 2017 is met behulp van een actieve vrijwilligersgroep uit het dorp en leden van de Harener Historische Kring de inhoud van de wandelroute en het verhaal van Noordlaren vormgegeven.



*De APP-Route is in november geopend door Henk Staghout (gedeputeerde provincie Groningen) en Mathilde Stiekema (wethouder gemeente Haren). Met paard en wagen verkenden zij een deel van de APP-Route.*

#### *POP-UP fietsroute 'De Hondsrug: Ontdek prehistorisch Groningen'*



De Hondsrug UNESCO Global Geopark heeft in juli 2016 – in nauwe samenwerking met Marketing Groningen – een fietsroute over de Hondsrug in de provincie Groningen uitgebracht, 'Ontdek Prehistorisch Groningen' geheten. De route verbindt geologische, archeologische en cultuurhistorische plekken met elkaar en geeft de bezoekers en bewoners op deze manier de mogelijkheid om het unieke Hondsruggebied te verkennen en te beleven aan de hand van de drie kernkwaliteiten.

Tussen december 2016 en juni 2017 is gewerkt aan de realisatie van POP-UPS langs deze route, met als doel om inwoners en ondernemers te betrekken bij het Geopark en om het onderlinge netwerk in de regio te versterken. Dit heeft plaats gevonden door samen met de bewoners en ondernemers na te denken over – en te werken aan – mogelijkheden voor een verbeterde informatievoorziening met speciale

openstellingen langs het traject van de route. De deelnemende pop-up locaties langs de route zijn herkenbaar aan de pop-up vlag. Deelnemers worden uitgenodigd van hun de fiets te stappen en een kijkje te nemen en meer te weten te komen over de pop-ups.

De POP-UP route is op 24 mei 2017 gelanceerd, en kent 12 deelnemende locaties. Mocht de route na evaluatie succesvol blijken, dan zal deze stapsgewijs uitgebreid worden vanuit het lokale netwerk. De pop-ups langs de route zullen de komende periode regelmatig open zijn.

*Molen De Helper is een van de POP-UP locaties*

#### *Stimuleren van ambassadeurschap in het noordelijke deel van het Geopark*

Sinds september 2015 zijn Groningen en Haren onderdeel van De Hondsrug UNESCO Global Geopark. In november van dat jaar heeft het gebied een UNESCO status gekregen. Dat is mooi, maar tegelijkertijd ontstaat er ook een nieuwe vraag bij toeristische ondernemers. Namelijk, wat is het precies en vooral wat kan ik ermee. Iedereen wil graag nieuwe toeristen mee naar zijn of haar bedrijf krijgen maar dan moet wel bekend zijn wat de UNESCO status precies is en hoe deze te vertalen is naar het eigen bedrijf. De cursus voorziet daarin.



In een viertal ochtenden plus een excursiedag zijn de ondernemers meegenomen in het verhaal van het Hondsruggebied. Iedere ochtend is ingevuld door deskundigen die veel hebben verteld over de inhoudelijke verhalen van het gebied. Ook hebben ze verteld wat je als ondernemer met zo'n verhaal kunt doen. Er is verteld wat de interessante plekken zijn, welke routes er zijn en wie je zou kunnen inschakelen als gids. Daarnaast heeft iedere ambassadeur een pakket aan hulpmiddelen gekregen.

#### *Noordelijk netwerk De Hondsrug UNESCO Global Geopark Wandelcafés*



In november 2015 is een aanvang gemaakt met het inventariseren van potentiële Wandelcafés. Dit heeft in december 2015 geresulteerd in een informatieve bijeenkomst over het project De Hondsrug UNESCO Global Geopark Wandelcafés. Er waren zes aanwezigen. Na diverse belrondes bleek er toch een aantal van 10 potentiële Wandelcafés te zijn. Het eerste gesprek met een potentieel Wandelcafé heeft in februari 2016 plaatsgevonden, het laatste in april 2017. Er zijn nu acht cafés aangesloten.

Het verzamelen van routes heeft min of meer parallel gelopen. Er staan nu dertien routes in de app. Zo'n 21 routes staan in concept klaar. Deze routes starten – vaak – bij een Wandelcafé of komen minimaal langs één Wandelcafé. Het zijn meest bestaande routes die aan de ligging van de Wandelcafés zijn aangepast. De concept routes worden geplaatst in de app. Vervolgens worden ze ze qua inhoud aangevuld en er worden informatieve video's toegevoegd.

### *De Hortus als Harense poort van het Hondsruggebied*

Het idee voor de aanleg van de Hondsrugtuin is ontstaan toen duidelijk werd dat de kas en de kantoren van de Hortus het einde van hun technische levensduur hadden bereikt. Door de sloop van de kas en de kantoren ontstond een grote open ruimte die niet zonder invulling kon blijven. Tijdens de gesprekken over een mogelijke invulling van de vrijkomende ruimte ontstond het idee aan te sluiten bij het gegeven dat Haren en de Hortus liggen op een uitloper van de Hondsrug. Op basis van dat feit is Jan Maas van BOOM Landscape gevraagd een tuin te ontwerpen, die refereert naar de Hondsrug.



*De plattegrond van de Hondsrugtuin*



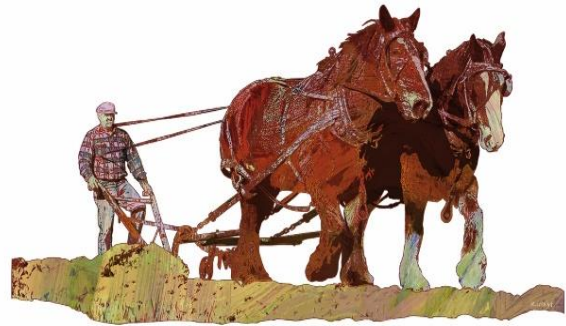
Bij de aanleg is 5000 m<sup>3</sup> keileem gebruikt om een zo natuurlijk mogelijke begroeiing van de tuin te kunnen realiseren. In samenwerking met De Hondsrug UNESCO Global Geopark zal de Hortus geologische en archeologische vondsten uit het Hondsrug gebied tentoonstellen en informatie verstrekken over de landschapsgenetische ontstaanswijze van het gebied en de kenmerkende begroeiing.

Bijzonder onderdeel van de tuin is het kunstwerk “De Rimpelbrug” over de beek: “de Harense Aa”. Deze brug is speciaal voor de Hondsrugtuin ontworpen door Gabriel Lester en symboliseert de waterdruppels die in het water vallen en daar een rimpeling veroorzaken. De opening van de tuin heeft op 9 juni plaatsgevonden.

### Boeren op de Hondsrug

Met dit project wordt de ontwikkelingsgang van de mens – en in het bijzonder de boeren – in relatie tot het landschap zichtbaar en beleefbaar gemaakt. Vanaf de prehistorie via het ontstaan van de esdorpen naar de moderne en postmoderne landbouw in de huidige periode. Door uitvoering van dit werkplan willen De Hondsrug UNESCO Global Geopark en het Volk van Grada het thema Boeren uitwerken tot een ervaring voor de bewoners en de bezoekers van het gebied.

Naast de ontwikkeling van de expeditiepoort Nabershof zullen er ook hotspots in het gebied komen. Dit zijn bijvoorbeeld: Zwaantje Hans-Stokmans Hof in Schoonebeek, Molen de Bente in Dalen, Landbouwhuisdieren Gees, Schaapskooi Exloo, een akkerbouwbedrijf, een veehouderij, een biologisch bedrijf en het esdorp Oud Aalden. De hotspots worden waar mogelijk door routes verbonden. Ook zullen er verspreid door het gebied een paar routes komen langs de verschillende boerderijtypen.



Het Geopark heeft inmiddels een positief besluit ontvangen van het SNN voor de aanvraag uit het LEADER-programma Zuidoost Drenthe. Er is een bedrag van ruim € 400.000,- toegekend, dat is 60% van de totale benodigde kosten voor het project. Het Geoparkbureau is samen met het Volk van Grada bezig om ook de rest van de financiering rond te krijgen.



*Oud-Aalden met de karakteristieke Saksische boerderijen*

### *Opzetten monitoringssysteem*

Selina van Barreveld (3<sup>e</sup> jaars bachelorstudente Toegepaste Aardrijkskunde aan de Hogeschool Van Hall Larenstein te Leeuwarden) heeft tussen februari en juli een projectstage verricht naar een systeem voor de monitoring van de Geopark hotspots. Er is een selectie gemaakt binnen de circa 85 hotspots bij het ontwikkelen en testen van het monitoringssysteem. Naast de afstemming met het Geopark is er overleg gepleegd met de terrein beherende organisaties in hoeverre het ontwikkelde concept-monitoringssysteem in de praktijk toepasbaar is. Vervolgens is de monitoring verricht door veldwerk uit te voeren bij de geselecteerde hotspots. Het ontwikkelde monitoringssysteem zal in de toekomst ingezet gaan worden bij het beheren van de hotspots. Het doel hiervan is om elke twee jaar nieuwe inzichten te verkrijgen in (eventueel) te nemen maatregelen. De uit deze resultaten voortvloeiende actiepunten zullen worden afgestemd met de terrein beherende organisaties en overige eigenaren.

### *Onderzoek de identiteit van het Hondsruggebied*

Berber Oosterhagen doet vanuit de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek voor het geopark. Dit doet ze voor haar master in Culturele Geografie. Haar onderzoek gaat over de identiteit van het Hondsruggebied. Door middel van dit onderzoek zal ze antwoord proberen te vinden op de



volgende vraag; Welke kenmerken ziet de bevolking als identiteitsbepalend voor het Hondsruggebied? En hoe ontwikkelt dit door de tijd? Dit is het vervolg op het onderzoek dat in 2012 is uitgevoerd door J.J. Meijer. Door het vergelijken van beide datasets zal gekeken kunnen worden naar de verandering van de identiteit door de tijd heen. Het onderzoek zal medio juli 2018 afgerond zijn.

## 5. Educatie



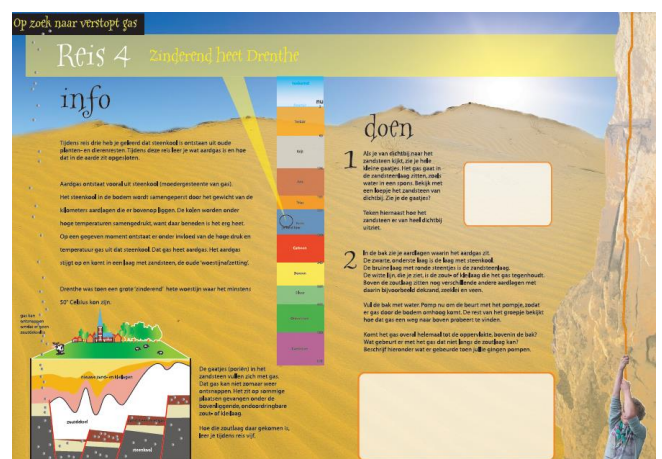
De Hondsrug UNESCO Global Geopark heeft een intensieve relatie met diverse onderwijsinstellingen: de Rijksuniversiteit Groningen, Stenden University, het Alfacollege en de Hanze Hogeschool. Een van de uitgangspunten van een Geopark is dat het unieke gebiedsverhaal wordt vertaald naar het onderwijs. Dat gebeurt bijvoorbeeld door het ontwikkelen van lesmateriaal en het verzorgen van excursies en gastlessen. Op dit moment wordt gewerkt aan drie nieuwe educatieve projecten en aan de ontsluiting van het educatieve aanbod in het Hondsruggebied.

### *Educatief aanbod op de website*

Momenteel is het lesmateriaal dat via de website wordt ontsloten beperkt. Er wordt gewerkt aan het inventariseren en actualiseren van dit overzicht. De website van De Hondsrug UNESCO Global Geopark gaat als platform fungeren voor het Geopark-gerelateerde onderwijsaanbod in het gebied.

### *'Op reis door de aarde'*

Samen met de Nederlandse Aardolie Maatschappij (NAM) en IVNDrenthe heeft De Hondsrug UNESCO Global Geopark een educatief project ontwikkeld dat voorziet in aansprekend geologisch onderwijs op Drentse basisscholen, 'Op reis door de aarde' genaamd. Het betreft een pakket van elf actieve opdrachten waarin de Grundlagen in onze ondergrond, hun ontstaan en hun hedendaagse gebruik centraal staan. Op een speelse manier wordt de leerlingen de opbouw van aarde bijgebracht.



Het project loopt in de periode 2017-2021. Het educatieve project wordt binnen het

gemeentelijke NME-scholennetwerken uitgevoerd in de bovenbouw van de basisscholen. Elk schooljaar biedt IVN Drenthe het project aan in twee Drentse gemeenten. Hiervoor wordt de 'teaching the teachers'-aanpak van IVN ingezet en worden leskisten samengesteld.

In de eerste helft van het schooljaar 2016-2017 is reeds gestart met een pilot. De lancering vond plaats op donderdag 12 januari 2017 van 16.00 - 17.30 uur in CBS De Schutse te Aalden. De 23 scholen van het scholennetwerk van Coevorden zijn als eerste gestart met het lespakket. Op dit moment doen alle 12 Drentse gemeenten hier aan mee. Het gaat om 220 basisscholen met 1900 leerkrachten en ruim 33.000 leerlingen in het Drentse basisonderwijs.

### Gidsenpool



De gidsen van De Hondsrug UNESCO Global Geopark hebben in 2017 een excursieprogramma aangeboden. Met name de gidsactiviteiten die opgestart werden in samenwerking met en met als startpunt de ondernemer waren succesvol en hadden veel deelnemers. Wegens gebrek aan belangstelling zijn ook een aantal excursies gecancelld. De gidsenpool is in 2017 uitgebreid met een aantal gidsen vanuit het noordelijk deel van het Hondsruggebied.

Diverse gezelschappen hebben gebruik gemaakt van geoparkgidsen tijdens hun personeelsbijeenkomsten of familiefeesten. In overleg met de organisatie werd dan een excursie 'op maat' georganiseerd.

Geoparkgidsen hebben in samenwerking met gidsen van het Nationaal Park Drentsche Aa gezamenlijk enkele excursies georganiseerd.

*Met een gids op pad beleef je meer!*

### Samenwerking gidsen diverse organisaties

Staatsbosbeheer, Het Drentse Landschap, het Nationaal Park Drentsche Aa en De Hondsrug UNESCO Global Geopark hebben allen hun eigen gidsen. Voor de gidsen van deze organisaties wordt jaarlijks een gezamenlijke bijeenkomst georganiseerd om elkaar en elkaars organisatie beter te leren kennen, maar ook om te onderzoeken in hoeverre de samenwerking bevorderd kan worden en hoe scholing gezamenlijk kan plaatsvinden. Voor gidsen van de organisaties is het mogelijk elkaars trainingen en lezingen (zoals de Hondsrugacademie van het geopark) kosteloos bij te wonen.

### De kalender

Het Drentsche Aa gebied, Staatsbosbeheer, het Drentse en Groninger Landschap en De Hondsrug UNESCO Global Geopark werken nauw samen en hebben hun aanbod van excursies samengevoegd in één kalender. Elke maand komt er een nieuwe kalender uit: Beleef het Hondsruggebied.

## 6: Activiteiten 2017

In deze paragraaf wordt aangegeven welke activiteiten stichting De Hondsrug UNESCO Global Geopark - naast de inzet in de projecten heeft ondernomen.

### Recreatie & Toerisme Beurs



Rolling Stones was het thema van de Recreatie en Toerisme ondernemersbeurs op 9 februari, georganiseerd door Hondsrug Drenthe en De Hondsrug UNESCO Global Geopark. Dagvoorzitter Eric van Oosterhout – voormalig burgemeester van Aa en Hunze – verwelkomde de ruim 125 aanwezigen in het Atlas theater in Emmen.

Op recreatief en toeristisch terrein is het Hondsruggebied, en ook de provincie Drenthe, volop in beweging. Marketing Drenthe vaart een nieuwe koers en zet zich nu in op de vrijetijdseconomie, de toeristische informatievoorziening vanuit het Recreatieschap Drenthe wordt vernieuwd, de samenwerking tussen de gemeenten Aa en Hunze en Borger-Odoorn staat voor een nieuwe fase en de UNESCO status biedt voor het Hondsruggebied volop mogelijkheden voor ondernemers. Rode draad tijdens de beurs was het verbreden van de samenwerking tussen de diverse partijen. Samenwerking loont en is noodzakelijk om de oostflank en het Geopark te positioneren.

### Het Geopark en het bedrijfsleven

Meer dan 200 bedrijven en organisaties hebben zich inmiddels aangemeld als partner van het Geopark. Het netwerk van partners heeft een duidelijke meerwaarde voor het imago, de bedrijfsvoering en de samenwerkingsrelaties binnen de regio. De partners onderschrijven de filosofie van het Europees Geopark Netwerk en geven aan dat zij een actieve rol willen vervullen bij de ontwikkeling van activiteiten die het imago van De Hondsrug UNESCO Global Geopark versterken.



## Geoparkweek

In de Geoparkweek van 2017, welke plaats vond van woensdag 24 mei tot en met maandag 5 juni, zijn diverse activiteiten door het Geoparkbureau en de partners georganiseerd. Er was sprake van een gevarieerd programma. De start vond plaats tijdens de opening van de POP-UP fietsroute *Ontdek Prehistorisch Groningen* door de wethouder van de gemeente Haren Mathilde Stiekema.



*Wethouder Mathilde Stiekema (rechts) bij de start van de geoparkweek 2017*

## Sportieve evenementen

Het Geopark Cross Cricuit wordt jaarlijks georganiseerd door loopverenigingen in het Hondsruggebied. Het seizoen 2016-2017 ging in november 2016 van start met de Boerbosloop



vanuit Rolde en eindigde met de zesde loop, De Kleine Moere Cross in Grolloo. Er is veel belangstelling voor de crosslopen. Op 21 november 2017 is het seizoen 2017-2018 van start gegaan. Vanaf de start van het Geopark Cross Circuit in 2013 zijn de uitslagen van de lopen en verdere informatie op de website van De Hondsrug UNESCO Global Geopark te volgen.



In oktober 2017 heeft voor de vierde maal De Geopark Hondsrug Classic plaatsgevonden in de bossen rond Gasselte. Zo'n 1000 mountainbikers (professionals en amateurs) legden vanaf Het Nije Hemelriek een pittig parcours af.

### Geopark safari's

Samen met de partners is ingezet op een verdere versterking van het product Geoparksafari's. Nog meer nieuwe aansprekende en boekbare producten zijn welkom. De verblijfsaccommodaties zullen ingeschakeld worden bij de vermarkting van de safari's.



*Op safari met EKO Tours*

### Ondersteuning nieuwe initiatieven

Diverse ondernemers en organisaties zien het Geopark als een concept met kansen waar zij bij aan kunnen sluiten. De kansen in het centrum van Emmen door het vertrek van de dierentuin, het nieuwe bungalowpark "Puur Exloo", het initiatief voor een Geopark Crossloop en de Flintenwand in het Gasselterveld zijn hier voorbeelden van. Het Geoparkbureau adviseert bij de inhoudelijke uitwerking en kan ondersteunen bij de PR en marketing. Dit is een belangrijke rol omdat daarmee invulling wordt gegeven aan de gewenste economische ontwikkeling in het Hondsruggebied.

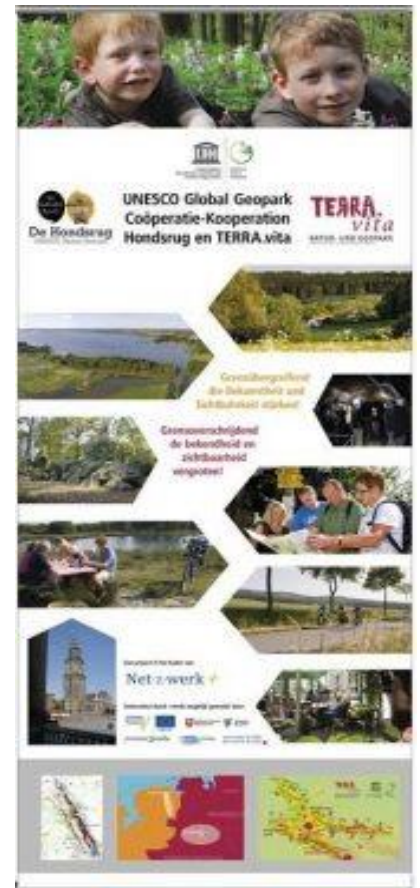
## UNESCO Geopark Coöperatie De Hondsrug (NL) – TERRA.vita (D)

Zo'n 1,5 uur rijden van De Hondsrug Geopark (NL) ligt in de omgeving van Osnabrück het TERRA.vita Natur- und Geopark (D). Beide zijn in 2015 UNESCO Global Geopark geworden. Een mooie erkenning die zij nu aangrijpen om de samenwerking te versterken met als doelen:

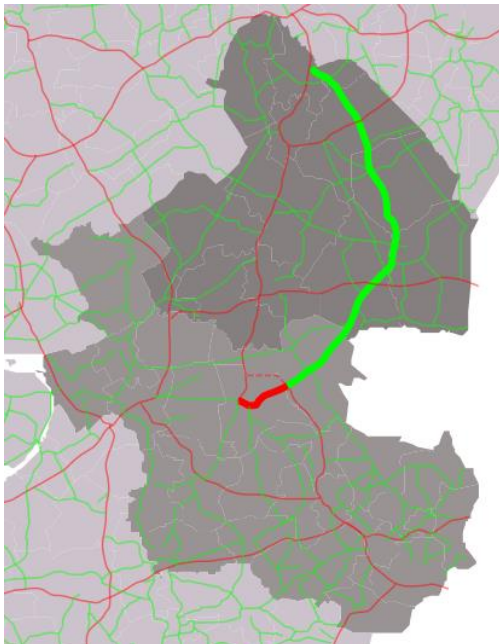
- Grensoverschrijdend bekendheid en zichtbaarheid vergroten;
- Aanscherpen en positioneren van beide Geoparken;
- Bevorderen van grensoverschrijdend toerisme/gebiedsbezoek;
- Een verhoging van de bestedingen in beide Geoparken;
- Bevorderen van educatie in partnerschool verband;
- Het stimuleren van productontwikkeling.

Beide UNESCO Global Geoparken willen met steun van de provincie Drenthe en de Eems Dollard Regio een plan van aanpak maken voor de periode 2017 – 2021. Voor dit PvA zijn verschillende stakeholders geïnterviewd om gebruik te maken van hun inzichten, kennis, kunde en creatieve ideeën. De uitkomsten zijn een interessante bron van ideeën. De input uit de interviews en de later gehouden brainstormsessies zullen worden gebruikt bij het vervaardigen van het plan van aanpak.

Beide Geoparken en de provincie Drenthe willen het merk UNESCO Global Geopark benutten en koppelen aan UNESCO ambities als educatie, duurzaamheid en toenadering van culturen. Grensoverschrijdend moet de bekendheid en zichtbaarheid van de Geoparken worden vergroot.



## Hunebedhighway



Diverse partijen, waaronder de provincie Drenthe, het Recreatieschap, Marketing Drenthe, het Hunebedcentrum en Attractiepark het Drouwenerzand zijn betrokken bij het concept Hunebedhighway. De centrale vraag is hoe van de N34 een unieke beleevingsweg kan worden gemaakt. Een weg waar de lokale inwoner trots op is en waar de bezoeker van het gebied een bijzonder vakantiegevoel van krijgt. Een dergelijke beleevingsweg bestaat nog niet in Nederland, het kan daarmee een 'unique selling point' voor Drenthe en in het bijzonder het Hondsruggebied worden. De werkgroep Hunebedhighway heeft een visie document op laten stellen. De Hondsrug UNESCO Global Geopark is aanjager van het initiatief. De Hunebedhighway moet een beleevingsweg worden met een (inter)nationaal karakter. Het moet een weg worden waarvan inwoners een trots gevoel krijgen en bezoekers een vakantiegevoel. De visie van de werkgroep wordt ingebracht in het proces rond de verdubbeling van de N34.

### Hünenweg

Samen met het Geopark Terra Vita, het Hümling gebied en het Naturpark Moor Is de Hondsrug Unesco Geopark bezig een lange afstandswandelroute te realiseren onder de naam



Hünenweg/Hondsrug pad. De bedoeling is dat het Hondsrug pad in Emmen aansluit op de al bestaande Hünenweg. Het Hondsrug pad is een beschreven route die in 2015 is gerealiseerd. Hij loopt van Groningen naar Emmen. De Hünenweg is een oude bestaande route van Osnabruck naar Emmen. De route is verouderd en voldoet niet meer aan de huidige standaard van een goede aantrekkelijke wandel route. De Duitse collega's zijn bezig om de kwaliteit van de route te verbeteren en om ook de bewegwijzering weer op orde te krijgen. Gezamenlijk hebben wij afgesproken dat het een goede zaak zou zijn om de Hünenweg en het Hondsrugpad te koppelen tot één langeafstandswandelroute. De ambities met de route zijn

hoog. Alle partners willen een route met een hoge kwaliteit. Wij denken deze kwaliteit het beste te kunnen waarborgen door de route te laten certificeren als "Leading Quality trail, Best of Europe". Daarmee zou de route de eerste in dit kader gecertificeerde route in Nederland worden. De route biedt een uitgelezen kans om Duitse wandelaars richting het Hondsruggebied te krijgen. Van de route over de Hondsrug wordt tevens tweetalig een wandel gids gemaakt.

### Biochron/Hondsrug Experience

Er is door de gemeente Emmen een concept-bidbook opgesteld voor een nieuw museum op de plaats van de oude dierentuin, waarin een reis door de aarde kan worden beleefd. Het Geopark zet zich in om deze hoofdpoot binnen het gebied te realiseren, inmiddels is er een speciaal stichtingsbestuur in oprichting geformeerd.

De "Hondsrug Experience" zou moeten komen in het Renssenpark te Emmen, een nieuw museum van



*internationale allure*. Thema van het nieuwe museum is de "Reis door de tijd & reis door de ruimte", zoals beschreven in het Bidbook, waarbij de ontwikkeling van het leven en klimaat in het Hondsruggebied of Nederland wordt getoond vanaf de oerknal.

Het bestaande *Biochron Bidbook* (H. Wolters, 2016) geeft in een serie uitstekende illustraties weer wat er in het de "Hondsrug Experience" (Biochron) te zien zou moeten zijn, in de vorm van een reis door de tijd. Het bidbook gaat uit van een reis in 5 hoofdstukken of "belevingswerelden". Het ontstaan van de aarde en de Diepe ondergrond, Het huidige landschap, de ijstijden en de mens, het klimaat, het zonnestelsel en het heelal en de toekomst lenen zich goed voor een gedenkwaardige en educatieve museale beleving. In december 2017 maakte een groep stakeholders, waaronder vertegenwoordigers van de gemeente Emmen, de provincie Drenthe en STENDEN University een oriëntatie reis naar het Klimahaus in Bremerhaven, om zelf te ervaren hoe 'beleving' in een museum zou kunnen werken. De reacties van de deelnemers waren zeer positief.

## 7: Gebiedsmarketing en communicatie 2017

Naast de bewustwording van de eigen bevolking, de ontwikkeling van educatief materiaal en het stimuleren van onderzoek is de toeristische ontsluiting van het gebied een belangrijk speerpunt.

### *Samenwerking*

De promotie organisatie in het Hondsrug gebied weten elkaar steeds beter te vinden. Er is inmiddels sprake van een nauwe samenwerking.

De gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Coevorden, Emmen en Tynaarlo hebben samen met de Hondsrug UNESCO Global Geopark besloten om de mogelijkheden van samenwerking rond (toeristische-) regiopromotie en informatievoorzieningen verder te onderzoeken. Deze route is vastgelegd in het door de verschillende colleges geaccordeerde onderzoeksopdracht 'Hondsrug promotie en informatievoorziening, kansen voor toerisme'. Doelen zijn:

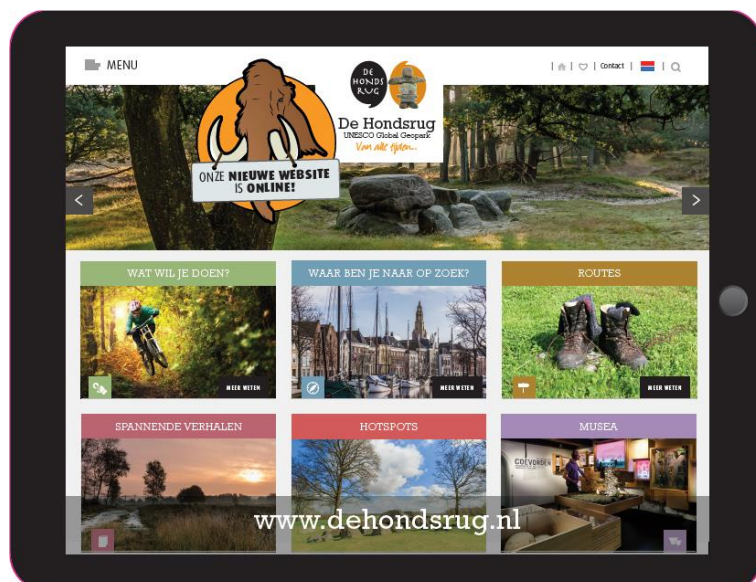
- Door bundeling van krachten de gezamenlijke middelen efficiënter in te zetten door generalisten zich (deels) te laten specialiseren en in te zetten voor het hele Hondsruggebied;
- Promotie en informatievoorziening op de Hondsrug te optimaliseren door gemeentegrenzen geen rol te laten spelen bij communicatie richting de gast;
- Gezamenlijke marketing aanpak die de boodschap over het gehele gebied versterkt.

Binnen de samenwerking wordt gekozen voor een eenduidige marketingaanpak.

Contentmarketing komt naar voren als een aansprekende werkwijze. Er zijn drie scenario's geschetst. Gekozen wordt voor *Samenwerken in een Netwerk*

### *Nieuwe website*

In januari 2017 is het Geoparkbureau – in samenwerking met Het Noorden Communiqueert en KrozDesign –gestart met het bouwen van een nieuwe website: [www.dehondsrug.nl](http://www.dehondsrug.nl). De nieuwe site was volgens verwachting in augustus 2017 gereed. Ten behoeve van de nieuwe website is de



content herzien en van illustraties voorzien. De website is in het Engels vertaald. Begin 2018 zal de Duitse vertaling eveneens gereed zijn. Door de nieuwe website zijn de verhalen van het gebied, de activiteiten, hotspots, routes en het educatieve materiaal zeer toegankelijk. De reacties op [www.dehondsrug.nl](http://www.dehondsrug.nl) zijn lovend.

### Plaatsen van nieuwe gebiedsborden

Langs de invalswegen van het Hondsruggebied zijn vlak voor Pasen nieuwe gebiedsborden geplaatst. Op de borden is het UNESCO logo vermeld. De weggebruikers realiseren zich direct dat ze zich in een UNESCO gebied bevinden. In november 2015 hebben alle Geoparken in de wereld een UNESCO status gekregen, zo ook het Hondsruggebied. Vanaf die tijd is de naam dan ook De Hondsrug UNESCO Global Geopark.



De nieuwe borden zijn geplaatst op de volgende locaties:

- Oranjekanaal Noordzijde Wezuperbrug;
- Groningerstraat Hoogezand;
- N34 / N374 / N378;
- N379 Verlengde Oosterdiep;
- N854 Dalen-Oosterhesselen;
- N863 Europaweg.

### Bijdrage boek Hunzedal



De Hondsrug UNESCO Global Geopark heeft een financiële bijdrage geleverd aan het door stichting Het Drentse Landschap in juni 2017 uitgegeven publieksboek over *het Hunzedal, wedergeboorte van een beekdallandschap*.

## Promotie-uitingen

De volgende concrete promotie-uitingen zijn uitgevoerd in 2017:

- Door middel van het in 2015 opgestarte Hondsrug Promotieteam wordt er op publieksevenementen informatie verschaft over het Geopark en de mogelijkheden om activiteiten te ondernemen in het gebied. Het promotieteam wordt gecoördineerd vanuit het Geoparkbureau. De uitvoering vindt plaats in samenwerking met Hondsrug Drenthe. In 2017 zijn 40 evenementen in het gehele Hondsruggebied bezocht, zoals de dagen van de Drentse en Groningse geschiedenis, De LOFAR wetenschapsdag en diverse regionaal bekende evenementen zoals het Buitenfestival, de Oertijdmarkt, de Open dag van NP Drentsche Aa en De Garnizoensdag in Coevorden. Tijdens het internationale sportevenement De Superprestige en bij de Geopark Hondsrug Classic was De Hondsrug UNESCO Global Geopark prominent aanwezig in de opvallende Hondsrug UNESCO promotietent.



*Wereldkampioen veldrijden Annemiek van Vleuten wordt geïnterviewd in de geopark promotietent tijdens de Superprestige in Gieten*



- Verspreiding van de publieksfolder die de bezoeker enthousiast en duidelijk maakt hoe het gebied is ontsloten, met daarin ook de nieuwe poorten en een aantal bijzondere hotspots.

- Duitstalige flyer ten behoeve van De Hondsrug UNESCO Global Geopark promotie in de stand van het European Geoparks Network tijdens de ITB in Berlijn

- Engelstalige flyer ten behoeve van De Hondsrug UNESCO Global Geopark promotie tijdens de bijeenkomsten van de geoparknetwerken.

- De Hondsrug UNESCO Global Geopark heeft in samenwerking met Marketing Drenthe, Hondsrug Drenthe en het Hunebedcentrum de Hunebedcampagne georganiseerd. Deze campagne met landelijke exposure via tv, radio, facebook, omvatte activiteiten met een link naar de hunebedden van partners in de regio gedurende de twee weken van de herfstvakantie. Door geopark is hiervoor eeneens, in samenwerking met Hondsrug Drenthe en het Hunebedcentrum, een speciale flyer gemaakt die breed verspreid is op vakantieparken en bij andere recreatie- en toerisme ondernemers. De Hondsrug UNESCO Global Geopark heeft ook zelf een aantal activiteiten georganiseerd, met als hoogtepunt het *Mysterie van het Sleenerzand*, een mysterieuze avondwandeling. Deze sfeervol verlichte avondwandeling vanaf Recreatiecentrum Rijmaaran voerde door de bossen en velden van Schoonoord naar het hunebed De Papeloze Kerk. Onderweg waren er verrassende en spannende ontmoetingen: met een verhalenverteller, hunebedbouwers, poëzie over het Hunebed D49 De Papeloze Kerk en muziek. Bijna 700 volwassenen en kinderen hebben deelgenomen aan Het Mysterie van het Sleenerzand op woensdag 18 en 25 oktober.



- Advertenties in diverse toeristische brochures met een landelijke verspreiding.
- Deelname aan de 50 + beurs, Vakantiebeurs, de Vakantiesalon Antwerpen en de Fiets- en Wandelbeurs.
- Uitgifte van de Hondsrugkrant. Een gratis krant met inhoudelijke content van De Hondsrug UNESCO Global Geopark en advertenties van onze partners.
- Artikelen in drie uitgaven van de Erlebkrant, deze krant is gericht op de Duitse Markt.
- Redactionele artikelen in toeristische uitgaven, zoals de kranten die worden gemaakt voor toeristen.
- Informatie via de Tourist Info Points (TIP's).

- Met Marketing Groningen zijn afspraken gemaakt over de vermarkting van de POP-UP fietsroute 'Ontdek Prehistorisch Groningen'.
- Fysieke herkenbaarheid vergroten door de plaatsing van het Geoparklogo op infoborden en bij aangesloten organisaties, ondernemers en Groningen Airport Eelde.
- Het verzorgen van banieren, spandoeken en vlaggen bij bedrijven en poorten.
- Versterkte inzet nieuwe media: vooral Facebook, YouTube en Twitter.
- Informatie verstrekken via bestaande kanalen van de partners, zoals op hun website, in de informatiemagazines van organisaties, via gemeentelijke huis aan huis bladen, etc.
- Nieuwsberichten op de website.
- Het aanleveren van artikelen voor in de nieuwsbrieven van partners.
- Diverse malen te gast geweest op RTV Drenthe, RTV Noord en in lokale radioprogramma's en artikelen in kranten en tijdschriften.
- Betrokken bij de organisatie van excursies (Bronnen van de Aa, excursie geologie in Schoonebeek, Groote Societeit uit Groningen en ruim 50 geoparkpresentaties voor verenigingen en serviceclubs zoals Vrouwen van Nu, Probis, lezing voor het netwerk historisch cultuurlandschap van Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, de landelijke geologenvereniging, Masterstudenten culturele geografie van de faculteit Ruimtelijke wetenschappen aan de RUG. Seniorenacademie, Groninger Landschap en tijdens de Noordelijke Zwerfsteendag.



## 7. Het Global en European Geoparks Network

### *Bezoek evaluatiecommissie GGN*

Van maandag 26 juni tot en met donderdag 29 juni heeft het vierjaarlijkse bezoek van de evaluatiecommissie van het Global Geoparks Network (GGN) plaatsgevonden. Richard Watson en Nire Kagaya waren met de uitvoering van deze opdracht belast. In december 2016 heeft het GGN de benodigde documenten voor de beoordeling ontvangen. Onderdeel van de toetsing was een meerdaags bezoek aan het Geopark.

Het bezoek ging van start met de ontvangst door gedeputeerde Cees Bijl en de leden van het bestuur. Daarna volgde een druk programma met daarin een bezoek aan De Homanshof en een rondleiding in het Kniphorstbosch en het Hunebedcentrum. De commissie werd gastvrij ontvangen in de diverse poorten zoals De Bloemert en het Veenpark. Prof. dr. ir. Theo Spek, voorzitter van het Wetenschappelijk Comité, gaf een presentatie over de ontstaansgeschiedenis van de Hondsrug bij de toekomstige Geoparkpoort De Nabershof. De 'off the road' tocht met de elektrische wagens van EKO Tours was een echte safari.



Het bezoek aan het Van Goghuis raakte echt een gevoelige snaar. Richard Watson en Nire Kagaya waren diep onder de indruk en vertelden dat ze het gevoel hadden op 'heilige grond' te staan. Tot slot waren er de pannenkoeken in Oud Aalden. Kortom, het waren geslaagde dagen, waaraan vele partners hun steentje aan hebben bijgedragen. Wij verwachten begin 2018 duidelijkheid of De Hondsrug UNESCO Global Geopark de status van UNESCO Geopark voor de komende vier jaar mag voeren.

### *Geopark NetwerkJaarlijkse vergadering in Ierland*

In The Burren & Cliffs of Moher UNESCO Global Geopark (Ierland) vond in maart een vergadering van het Europees Geopark Netwerk plaats, waaraan is deelgenomen. Aan de orde kwamen verschillende onderwerpen, zoals de professionalisering van het Europese Geopark Netwerk, de mogelijkheden voor gezamenlijke Europese projecten, het gebruik van het UNESCO logo en de gezamenlijke promotie van de Geoparken op bijvoorbeeld de beurs in Berlijn en de financiën.

### *Internationale beurs voor Toerisme in Berlijn*

Van 8 tot 11 maart is geparticipeerd in de Geopark stand op de ITB (International Tourism Berlin) in Berlijn. Het Geopark presenteerde zichzelf om de bezoekers van Europa's grootste recreatiebeurs bekend te maken met de kernkwaliteiten van het Hondsruggebied.



## *Congres Global Geoparks Network in Portugal*



In september is deelgenomen aan het congres van het Global Geoparks Network in Portugal op de Azoren. De verkiezing van de coördinatiecommissie en de Executiveboard was in de plenaire bijeenkomst het hoofdthema. Daarnaast zijn er diverse lezingen, o.a. op het gebied van educatie, monitoring, toepassing van Apps en route-ontwikkeling bezocht. Het European Geopark Network is een nauwe samenwerking aangegaan met het Europees jaar van het cultureel erfgoed. Diverse activiteiten van de geoparken zijn het komende jaar te vinden op de kalender van dit internationale initiatief.

### *Nationale en internationale netwerken*

Geopark de Hondsrug is mede-initiatiefnemer en lid van het Nederlands Forum 'UNESCO Global Geoparks' (NFUGG).

Dit forum coördineert de Nederlandse bijdrage aan het UNESCO Global Geopark programma. Het forum adviseert de Nationale UNESCO Commissie en initiatiefnemers (geoparken in oprichting) over kansrijkheid, procedures en kwaliteit van aanvraagdossier; biedt deskundigheid en genereert bekendheid voor het programma. Het forum vergadert twee keer per jaar.

Er zijn momenteel in Nederland zes gebieden geïnteresseerd in het UNESCO Global Geopark concept.

## 8. Resultaten

|                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|---------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Aantal partners                 | 210                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Verzorgde presentaties          | 50                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Bereikte studenten/scholieren   | 90                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| Deelnemers netwerkbijeenkomsten | 300                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| Google adverts                  | 45000                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| Bereik social media             | 3294 likes op Facebook<br>2176 volgers op Twitter                                                                                                                                                                                                                              |
| Deelprojecten                   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- Inhaalslag in de kop van de Hondsrug</li> <li>- Boeren op de Hondsrug</li> <li>- Gastvrijheid en Streekeigen ondernemen</li> <li>- Coöperatie Terra Vita</li> <li>- Hünenweg</li> <li>- Biochron</li> <li>- Hunebedhighway</li> </ul> |
| Communicatie uitingen           | 15 advertenties<br>12 redactionele artikelen<br>12 persberichten<br>12 maandkalenders activiteiten<br>1 Hondsrugkrant (oplage 50.000)<br>Diverse flyers en folders                                                                                                             |

## 9. Conclusies

De ontwikkeling van Geopark de Hondsrug verloopt voortvarend. Een gebiedsproces heeft tijd nodig. Denk niet in maanden maar in jaren zoals de Chinezen zouden zeggen.

De bekendheid van Geopark de Hondsrug neemt toe, zowel bij de bewoners en toeristen in binnen- als buitenland.

Het verkrijgen van de UNESCO status, en de deelname van Groningen en Haren in 2015, het Masterplan 2017-2027 en de ondertekende Intentieverklaring, waarin betrokken organisaties hun verantwoordelijkheid voor en betrokkenheid bij aangeven en de enthousiaste inzet van partners geven goede kansen om van De Hondsrug UNESCO Global Geopark een succes te maken. De komende jaren zal voortvarend aan de uitvoering van het masterplan worden gewerkt. Met de opstelling van een landschapsplan willen de beleving van het landschap versterken. Veel inzet zal worden gepleegd op de marketing. Samen met de partners en toeristische organisaties werken we aan een programma voor marketing en promotie van het Hondsruggebied. Dat Marketing Groningen het Hondsrug UNESCO Geopark opneemt in haar campagne als een van de Verhalen van Groningen is een goede ontwikkeling. Door de veranderde rol van Marketing Drenthe verwachten we ook met hen tot een vruchtbare samenwerking in het vermarkten van 'De Hondsrug' te komen.